

Posudek na bakalářskou práci Markéty Vávrové

Název práce: **Genderové sňatkové stereotypy v současné bengálské společnosti**

Posudek zpracovala: PhDr. Blanka Knotková-Čapková, PhD., Katedra genderových studií FHS UK, **vedoucí práce**

Práce Markéty Vávrové je výsledkem dlouhotrvajícího **zájmu o bengalistiku** jako obor. Tento zájem diplomandka prokázala nejen úspěšným absolvováním několika kurzů s indologickou tematikou (viz str. 5), ale i tříletým studiem bengálštiny. Markéta Vávrová zvládla několik evropských jazyků a její jazykové schopnosti – zejména schopnost orientovat se v hovorové řeči – je velmi nadprůměrná. V této práci je tedy třeba ocenit především pečlivou a časově náročnou fázi, kdy diplomandka překládala 100 sňatkových inzerátů (z toho z bengálštiny 88). Prokázala přitom schopnost samostatně pracovat se slovníkem, což u indických jazyků vyžaduje daleko větší průpravu než u jazyků evropských. Pečlivě své překlady konzultovala s vedoucí práce i se dvěma bengálskými profesorkami.

Za **téma** si vybrala dosud – pokud je mi známo – nezpracovanou otázku, jakým způsobem reflektuje genderové stereotypy (především stereotypy femininity) sňatkový trh. Otázka je položena případně, poněvadž sňatky jsou v Indické republice dodnes z převážné většiny záležitostí dohody mezi rodinou nevěsty a rodinou ženicha. Souvisí to se stále převládajícím názorem na manželství jako na společenskou instituci, která má v prvé řadě poskytnout sociální bezpečí svým členům a členkám, spíše než jako na výraz realizace romantické lásky, která je výsledkem volby pouze dvou zúčastněných partnerů.

Počet inzerátů (100) lze považovat sice so jisté míry spíše za explorativní **vzorek** než za ukončený kvantitativní výzkum, diplomandka na tomto vzorku však prokázala schopnost práce s materiálem a závěry, k nimž dospěla, vytvářejí teoretický rámec, který by bylo možné dalším výzkumem prověřovat. Navíc je třeba zdůraznit neobvyklou obtížnost při získávání tohoto materiálu. Vzhledem k tomu, že jde o bakalářskou práci, tedy považuji zkoumaný vzorek za dostačující.

Struktura práce klade důraz na zařazení zkoumaných údajů do bengálského kulturně společenského kontextu v první části textu. Autorka specifikuje tuto lokaci především z hlediska nábožensko-historického vývoje a z hlediska klasických archetypů žensství (okrajověji i mužství) ve vybraných posvátných textech. Zde zvolila případně jednak Manuův zákoník z období přelomu letopočtu, který je možné považovat za etický kodex, systém práv a povinností, norem, jako obrazu božského řádu (dharma), jednak epos Rámájana (z podobného období, byť v širším rozpětí, přičemž nejstarší části mohou pocházet i z 5.-4. stol. př.n.l.), jehož hlavní postavy skutečně slouží jako pravzory jednání i pro dnešní hinduisty a hinduistky (samozřejmě záleží na míře ortodoxnosti). Dále autorka ukazuje v hlavních obrysech vývoj genderových archetypů v období modernizace a reforem společnosti.

Z hlediska této rámcové struktury lze koncepci práce jediné pochválit, několik připomínek však musím uvést k **formální stránce jejího zpracování**. Je jisté, že zde muselo být vybráno z velkého množství informací několik základních, resp. funkčně se vztahujících k tématu práce. Zde by bylo možné ještě text dále redigovat ve smyslu vypuštění pro téma méně podstatných detailů, větší stylistické návaznosti a přesnějšího reprodukování odkazovaných textů – např. str. 17: proti patriotickému diskursu indického modernismu má být uveden jako převládající ne „komparativní“, ale „kosmopolitní“ diskurs evropského m. I když zde patrně šlo o překlep, bohužel mění význam a věta jako celek nemá smysl. Drobné nepřesnosti se najdou i dále: „arché“ je sice latinské slovo, ale ne původem, původem je řecké (str. 7); „džáti“ není podkasta, ale kasta, může znamenat i národ nebo etnikum, prostě sociální

skupinu jako určitý signifikant (str. 25); „šundorí“ – koncové „í“ zde není partikulí zdůrazňující, ale koncovkou substantiva, takže překlad je „kráska“, aj.

Na zkoumaném materiálu sňatkových inzerátů se autorce dle mého názoru dobře podařilo aplikovat **metodu** zakotvené teorie a vygenerovat z inzerátů hlavní témata, na nichž bylo možné demonstrovat, jakým způsobem se genderové archetypy v současné západobengálské společnosti udržují, zásadně mění či postupně mění. Autorka na str. 8 správně uvádí, že periodikum, z něhož byly inzeráty použity, je velmi populární a rozšířené po celé zemi, inzerují v něm lidé z různých oblastí Bengálska. Bylo by však dobré doplnit, že se jedná vesměs o střední třídu, nikoliv o nejbohatší vrstvu společnosti (ta má na sjednávání sňatků zpravidla své lidi) nebo o nejchudší (ta na inzeráty nemá peníze, případně je nemůže ani číst, poněvadž není gramotná). Je to důležité konstatování i z toho důvodu, že střední třída bývá zpravidla vrstvou, kde se genderové stereotypy konzervují nejsilněji.

Ze zkoumaného materiálu autorka dle mého názoru vytěžila maximum a její hodnocení je v zásadě přesvědčivé. **Nepřesnosti** se ovšem dopustila na str. 25, kde poněkud mate dohromady pojmy „kasta“ a „varna“. Čtyři stavy společnosti podle Manuova zákoníku jsou varnami, nikoliv kastami; původ kastovního systému není přesně znám, s varnovým systémem sice splynul (oba jsou hierarchické), ovšem v tom smyslu, že se kasty, kterých jsou stovky, včlenily do varn. Pojem kasta označuje společenství zabývající se stejnou činností (např. kasta hrnčírů, kasta pradláků apod.) a její členové jsou často blíže či vzdáleněji příbuzensky spřízněni.

Autorka se pokusila, jak sama uvádí na str. 8, použít jako východisko **genderovou analýzu** (uvádí „literární g. analýzu“, „literární“ bych vynechala). Zde uspěla do jisté míry; na rozdíl od důkladného zpracování kulturního kontextu je teoreticko-analytický kontext práce chudší a má i užší zázemí. Mohl by to být podnět k dalšímu rozvíjení textu.

Formální a stylistická stránka práce má nedostatků více. V bibliografii chybí hlavní údaj, totiž periodikum *Rabibárer ánanda*, z něhož byly inzeráty čerpány, i když o něm autorka hovoří na str. 8. Některé bibliografické údaje jsou neúplné – chybí rok vydání (Pratt), místo (Knipe) nebo nakladatelství (Hendl), časopisecké odkazy jsou bez stránek. Ani odkazování v textu není vždy zcela přesné. Stylistická úroveň je přijatelná, ale bylo by dobré ji zdokonalit ve smyslu důslednější návaznosti argumentace. Jistý problém činí interpunkce, jako ostatně u většiny bakalářských prací.

Celkové zhodnocení: Silnými stránkami práce jsou dobře zvládnutá jazyková obtížnost textového materiálu, originalita tématu, důkladné studium kulturně společenského kontextu a dobrá rámcová struktura. Slabšími stránkami jsou méně propracované teoretické ukotvení a formální nepřesnosti, především v bibliografii a odkazech. Navrhuji **38 bodů**.

V Praze, 12. 9. 2007